УДК 517.93

Т.Є. Александрова, д. т. н., доцент, Національний технічний університет «ХПІ»

ПОБУДОВА МНОЖИНИ МОЖЛИВИХ ЗНАЧЕНЬ КОНСТАНТ АЛГОРИТМУ СТАБІЛІЗАЦІЇ НЕЛІНІЙНОГО ОБ'ЄКТУ В ПРОСТОРІ ВАРІЙОВАНИХ ПАРАМЕТРІВ ЦИФРОВОГО БЛОКУ СТАБІЛІЗАТОРА

Анотація. Розглядається задача параметричного синтезу цифрового блоку стабілізатора нелінійного об'єкту за допомогою побудови характеристичного рівняння замкненої цифрової системи з подальшим застосуванням методу W-перетворення.

Ключові слова: нелінійний об'єкт стабілізації, цифровий стабілізатор, рівняння першого наближення, характеристичне рівняння замкненої цифрової системи стабілізації.

Постановка проблеми. В роботі [1] викладений метод параметричного синтезу цифрового стабілізатора для об'єкту, збурений рух якого описується векторним нелінійним рівнянням

$$\dot{X}(t) = \Phi[X(t)] + BU(t), \tag{1}$$

де $X(t)$ – n-мірний вектор стану; $\Phi[X(t)]$ – аналітична вектор-функція компонентів вектору стану; B – матриця керування; $U(t)$ – вектор керування.

Припустимо, що цифровий електронний блок стабілізатора формує алгоритм стабілізації у вигляді

$$U[kT] = KX[kT], \tag{2}$$

де K – матриця варійованих параметрів стабілізатора розміром $m \times n$; T – період дискретності.

При рішенні практичних задач параметричного синтезу замкнених цифрових систем стабілізації потрібно визначити множину можливих значень варійованих констант алгоритму (2), що забезпечують стійкість замкненої системи (1), (2).

Вирішення проблеми. Рівняння (1) подамо у вигляді

$$\dot{X}(t) = AX(t) + \Psi[X(t)] + BU(t), \tag{3}$$

де лінійне рівняння

$$\dot{X}(t) = AX(t) + BU(t) \tag{4}$$

називається рівнянням першого наближення по відношенню до рівнянь (1) і (3).

У відповідності з теоремами О. М. Ляпунова про стійкість за першим наближенням [2], замкнена система (1), (2) являється стійкою, якщо являється стійкою система першого наближення (4), (2). Отже в якості множини можливих значень варійованих констант алгоритму (2) можна обрати область стійкості лінійної замкненої системи (4), (2) у просторі варійованих параметрів стабілізатора (2).

У відповідності з роботою [3] різницеве рівняння, що пов'язує початковий стан безперервної частини системи (4) $X[kT]$ з кінцевим станом $X[(k+1)T]$ на кожному періоді дискретності, має вигляд

$$X[(k+1)T] = RX[kT] + HU[kT], \tag{5}$$

де матриці R і H визначаються формулами

$$R = \sum_{i=0}^{\infty} \frac{1}{i!} A^i T^i; \tag{6}$$

$$H = \sum_{i=0}^{\infty} \left[\frac{1}{(i+1)!} A^i T^{i+1} \right] B. \tag{7}$$

Кількість членів матричних рядів (6) і (7), які необхідно підсумувати, залежить від величини періоду дискретності T. Бортові обчислювачі реалізують досить маленьку величину $T = (0{,}0005 \div 0{,}001)$ с. Тому з достатньою для рішення практичних задач точністю покладають

$$R = E + AT; \qquad H = BT. \tag{8}$$

Підставимо (2) у рівняння (5). В результаті отримаємо різницеве рівняння збуреного руху замкненої системи стабілізації

$$X[(k+1)T] = [E + AT + BTK] \cdot X[kT]. \tag{9}$$

Характеристичне рівняння замкненої системи (9) записується у вигляді

$$\det[E(1-z)+AT+BTK]=0\,. \tag{10}$$

В характеристичному рівнянні (10) здійснено заміну $z=\dfrac{1+w}{1-w}$. В результаті характеристичне рівняння (10) приймає вигляд

$$\det\left[E\left(-\frac{2w}{1-w}\right)+AT+BTK\right]=0\,. \tag{11}$$

Розкриваючи визначник (11), отримуємо характеристику поліном *n*-го ступеню відносно комплексної змінної w

$$D(w,K)=0\,. \tag{12}$$

Застосовуючи відносно характеристичного рівняння (12) метод Д-розбиття [3], виділяємо множину можливих значень варійованих констант алгоритму (2).

Висновок. Множина можливих значень констант алгоритму стабілізації (2) нелінійного об'єкту (1) залежить від величини періоду дискретності T цифрового блоку керування і наближається до області стійкості замкненої аналогової системи при малих значеннях періоду дискретності.

Література

1.Александров Е. Е., Александрова Т. Е. Параметрический синтез цифровой системы стабилизации танковой пушки. Проблемы управления и информатики. 2015. № 6. С. 5–20.

2.Александров Е. Е., Александрова Т. Е. Математическое моделирование, системный анализ и синтез динамических систем. Харьков. НТУ «ХПИ». 2014. 200 с.

3.Бесекерский В. А., Попов Е. П. Теория систем автоматического управления. СПб. Профессия. 2003. 752 с.